

**Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра цивільного права**

**ПЕРЕВАЖНІ ПРАВА
В КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ**

**Методичні вказівки для самостійної роботи
магістрантів денної та заочної форм навчання
спеціальності 081 «Право»
спеціалізації «Корпоративне право»**

Івано-Франківськ, 2018 рік

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (протокол №12 від 15 червня 2018 року)

Схвалено Науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (протокол №5 від « 21» червня 2018 року)

Гришко У.П.: Переважні права в корпоративних правовідносинах: методичні вказівки для самостійної роботи магістрантів денної та заочної форм навчання спеціальності 081 «Право» спеціалізації «Корпоративне право» [текст] /– Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. – 21с.

Посібник розроблений на основі навчального плану освітнього рівня «магістр» спеціальності 081 «Право» і призначений для самостійної роботи магістрантів денної та заочної форм навчання із навчальної дисципліни «Переважні права в корпоративних правовідносинах», а також для підготовки до складання заліку. В посібнику викладені: зміст навчальної дисципліни, завдання для самостійної роботи для студентів денної форми навчання та перелік тем для опрацювання студентами заочної форми навчання. До кожної теми подано методичні рекомендації, що допоможуть студенту якісніше оволодіти темою, питання для вивчення, завдання для самоконтролю, перелік літератури та нормативно-правових актів. Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

ВСТУП

Сучасний світ розвивається в напрямку створення глобальної економіки. Цей процес задає могутній імпульс розвитку інтеграційної господарської діяльності на рівні суб'єктів господарювання, а зростаючий рівень міжнародної конкуренції змушує суб'єктів господарювання шукати шляхи об'єднання потенціалів в боротьбі за виживання і ринкове співробітництво. Корпоративні інтегровані структури є основою сучасної економіки.

Суб'єкти корпоративних правовідносин наділяються майновими корпоративними правами, які обумовлені участю у певному виді господарського товариства, а саме **переважними правами**. Учасники господарських товариств мають переважне право перед третіми особами право купівлі частки у статутному капіталі товариства. Здійснення учасниками права переважної купівлі частки не залежить від повної чи неповної оплати ними вкладів, оскільки частка купляється пропорційно до розмірів їх часток. Проте статутом товариства чи домовленістю між ними може бути встановлений інший порядок здійснення цього права.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Переважні права в корпоративних правовідносинах» є поглиблене вивчення корпоративного права, сучасних тенденцій і закономірностей його розвитку, особливостей правового регулювання та основних дискусійних теоретичних питань. Вивчення цієї навчальної дисципліни неможливе без урахування практики застосування корпоративного законодавства; а прийняття нового Закону «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 року лише підкреслюють динаміку його розвитку. Відповідно до існуючих пріоритетів у вищій школі дана навчальна дисципліна покликана формувати магістрантів як майбутніх юристів-практиків, так і науковців, а також орієнтувати їх на дослідження проблематики корпоративного права. Це дозволить їм захищати права учасників та організацій корпоративного типу, а також у разі необхідності надавати кваліфіковану правову допомогу іншим громадянам.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- предмет, основні визначення та теоретичні поняття корпоративного права;
- норми Цивільного та Господарського кодексів України та Закону України «Про акціонерні товариства» та «Про господарські товариства», які регламентують відносини між товариством та його учасниками та між самими учасниками;
- переважні права учасників господарських товариств;
- переважне право акціонерів приватного акціонерного товариства на придбання акцій, що відчужуються іншими акціонерами товариства;
- переважне право учасника товариства на купівлю частки (її частини) у статутному (складеному) капіталі товариства;
- переважне право акціонерів на придбання акцій додаткового випуску
- переважне право власника привілейованих акцій на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів та на отримання частини майна АТ у разі його ліквідації;
- переважне право вкладників командитного товариства, при його ліквідації, перед повними учасниками на одержання вкладів;
- переважні права членів кооперативу;

- переважне право членів виробничого кооперативу на купівлю паю;
- переважне право асоційованих членів кооперативу на отримання майна при ліквідації цього кооперативу;
- інші переважні права у корпоративних правовідносинах, передбачені законом та установчими документами;
- право на захист переважних прав у корпоративних правовідносинах;
- способи захисту переважних прав у корпоративних правовідносинах;

вміти:

- порівнювати і аналізувати норми вітчизняного та зарубіжного корпоративного законодавства по даних питаннях;
- застосовувати навички та знання набуті при вивченні теоретичного матеріалу до конкретних практичних ситуацій та робити відповідні висновки;
- давати юридичну кваліфікацію відносинам, що пов'язані з реалізацією і захистом переважних прав учасників у корпоративних відносинах.

Самостійна робота — це форма організації індивідуального вивчення студентами навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час. Самостійна робота студента під час вивчення навчальної дисципліни «Корпоративна правосуб'єктність» може проявлятися у таких напрямках: опрацювання теоретичних питань; ознайомлення із положеннями нормативних актів; аналіз судової практики; дослідження наукових підходів; розв'язання практичних ситуацій; підготовка доповідей та тестів по запропонованій тематиці та ін.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика переважних прав у корпоративних правовідносинах

Поняття та ознаки корпоративних прав учасників та їх класифікація. Поняття корпоративних правовідносин.

Поняття та ознаки переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Правова природа переважних прав у корпоративних правовідносинах. Корпоративний інтерес у визначенні переважного права у корпоративних відносинах. Класифікація переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Тема 2. Здійснення переважних прав у корпоративних правовідносинах за законодавством України

Переважне право учасників господарських товариств.

Переважне право акціонерів приватного акціонерного товариства на придбання акцій, що відчужуються іншими акціонерами товариства.

Переважне право учасника товариства на купівлю частки (її частини) у статутному (складеному) капіталі товариства.

Переважне право акціонерів на придбання акцій додаткового випуску.

Переважне право власника привілейованих акцій на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів та на отримання частини майна АТ у разі його ліквідації. Переважне право вкладників командитного товариства, при його ліквідації, перед повними учасниками на одержання вкладів. Переважні права членів кооперативу.

Переважне право членів виробничого кооперативу на купівлю паю.

Переважне право асоційованих членів кооперативу на отримання майна при ліквідації цього кооперативу.

Інші переважні права у корпоративних правовідносинах, передбачені законом та установчими документами.

Тема 3. Право на захист переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Співвідношення понять «захист» та «охорона» в корпоративних правовідносинах. Форми захисту переважних прав у корпоративних правовідносинах (юрисдикційна, неюрисдикційна).

Самостійні форми захисту цивільних, в тому числі й корпоративних, прав: 1) судова; 2) позасудова (адміністративна); 3) самозахист.

Система органів (посадових осіб), які здійснюють юрисдикційну форму захисту переважних прав.

Захист корпоративних прав загальними зборами.

Тема 4. Способи захисту переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Поняття способів захисту суб'єктивних цивільних прав. Їх перелік.

Переведення прав та обов'язків покупця як основний спосіб захисту переважних корпоративних прав.

Визнання правочину недійсним.

Визнання переважного права.

Відшкодування збитків як окремий спосіб захисту переважних прав у корпоративних правовідносинах.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Завдання для самостійної роботи студентів денної форми навчання з навчальної дисципліни «Переважні права в корпоративних правовідносинах» студентам необхідно виконувати письмово в зошиті.

При виконанні практичних завдань необхідно обґрунтувати свою відповідь із посиланням на відповідні норми права. Виконані завдання здаються керівнику курсу до початку заліково–екзаменаційної сесії та оцінюються у 5 балів.

1. Проаналізувати судову практику у справах про порушення переважних корпоративних прав за 2016-2018 р.

2. Підготувати зразок договору купівлі-продажу частки корпоративних прав ТОВ.

3. Проаналізуйте статтю Косенчука В. Переважні права в корпоративних правовідносинах // Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика / МОН України; НПУ ім. Драгоманова; Ін-т політології та ін. – Київ, 2008. – № 10 (76). – С. 94-99.

4. На розгляд господарського суду надійшла позовна заява учасника товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого перевищує 20 відсотків, про зобов'язання товариства до скликання загальних зборів з метою затвердження фінансових звітів за попередні роки та виплату дивідендів. Учасник Б. наголошував на тому, що йому та іншим учасникам уже кілька років поспіль не виплачуються дивіденди, оскільки товариство не проводить загальних зборів, і в зв'язку з цим, не приймає необхідні рішення для виплати дивідендів. У письмовому відзиві на позовну заяву товариство повідомило, що вирішення питання про виплату дивідендів належить до виключної компетенції вищого органу управління товариства з обмеженою відповідальністю. Суд не має права втручатися у внутрішню господарську діяльність товариства. Право на одержання дивідендів має умовний характер, а тому може бути реалізовано учасниками товариства лише за умови прийняття відповідних рішень зборами учасників.

Розкрийте зміст права учасника товариства з обмеженою відповідальністю на отримання дивідендів. Чи може учасник захистити своє право на отримання дивідендів у судовому порядку? Чи підлягає задоволенню вимога учасника Б. Вирішіть задачу.

5. Будучи акціонером товариства П., товариство з обмеженою відповідальністю В. звернулося до господарського суду із позовом про визнання недійсним договору, укладеного між акціонерними товариством П. та його контрагентом - акціонерним товариством Д. Місцевий господарський суд відмовив у задоволенні позову на тій підставі, що законодавством не передбачено право акціонера звертатись до суду за захистом прав акціонерного товариства, крім випадків, коли він уповноважений на це відповідним акціонерним товариством, або якщо таке право надається йому статутом товариства. Акціонер може захищати лише свої безпосередні права чи охоронювані

законом інтереси у випадку їх порушення, оспорування чи невизнання самим акціонерним товариством, учасником якого він є, органами чи іншими акціонерами цього товариства. Таким чином, у вирішенні спорів за позовом акціонера про захист прав акціонерного товариства, в тому числі про визнання недійсними правочинів, вчинених товариством, слід виходити з того чи уповноважений акціонер на представництво інтересів акціонерного товариства. Відсутність таких повноважень є підставою для відмови у задоволенні позову. Оскарживши рішення місцевого господарського суду до апеляційного господарського суду, позивач наголошував на тому, що договір, укладений акціонерним товариством з іншим суб'єктом господарювання регулює не лише відносини між ними, але й впливає на права та обов'язки всіх акціонерів, реалізацію інтересів яких він здійснює.

Дайте правовий аналіз доводам позивача та місцевого господарського суду. Чи передбачена законодавством України можливість учасника товариства звертатися за захистом прав самого товариства?

6. Скласти порівняльну таблицю співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту» корпоративних прав.

7. Підготувати проект позовної заяви про визнання недійсними рішення загальних зборів акціонерів.

8. Існують випадки, коли учасник, який має вагому частку в капіталі товариства, ігнорує загальні збори товариства, у зв'язку з чим товариство позбавлене можливості вирішити нагальні питання, пов'язані з його господарською діяльністю. В яких випадках неучасть учасника в загальних зборах товариства є підставою для скасування рішень прийнятих цими зборами?

9. Існує думка, що вихід із складу учасників та передача свої частки іншій особі шляхом подання заяви, без укладення відповідного договору, є порушенням вимог статті 147 Цивільного кодексу України, якою передбачено що передача (перехід) права на майно (та майнових прав) однією особою іншій особі повинно здійснюватися шляхом продажу, дарування, тощо, тобто має бути оформлена як договір.

10. Між товариством з додатковою відповідальністю та його учасником Ш. виник спір щодо розміру виплати, яка має бути йому проведена у зв'язку із виходом із товариства. Учасник Ш. вважав, що виплата повинна бути проведена з урахуванням ринкової вартості майна товариства; на думку товариства, виплата здійснюється на основі балансової вартості. За клопотанням Ш. місцевий господарський суд признав судово-економічну експертизу для визначення ринкової вартості об'єктів нерухомості належних товариству. З урахуванням висновку експерта, судом постановлено рішення про виплату вартості частини майна товариства та частини його прибутку, отриманого у році виходу. Під час розгляду справи у місцевому господарському суді товариство заперечувало необхідність проведення такої експертизи. Оскарживши рішення місцевого суду до апеляційного господарського суду, відповідач звернув увагу на те, що при визначенні вартості частини майна, яка має виплачуватися учаснику товариства у разі виходу, має враховуватися вартість не лише активів (об'єктів нерухомості), але й

пасивів (зобов'язань) товариства. У зв'язку з цим, на думку представника товариства, експертне дослідження мало б проводитися щодо усього майна товариства, включаючи його зобов'язання, а не лише щодо об'єктів нерухомості. Апеляційний господарський суд призначив судово-економічну експертизу для визначення вартості усього майна товариства, поклавши судові витрати, пов'язані із її проведенням, порівну на обидві сторони. Товариство оплатило покладений на нього розмір судових витрат, а позивач Ш. відмовився від такої оплати. Через неповну оплату проведення експертизи, експертна установа повернула матеріали судової справи апеляційному господарському суду з відмовою від проведення експертизи. Апеляційний господарський суд постановив нове рішення, яким стягнув із товариства вартість частини його майна на основі даних балансу. Дайте правову оцінку діям господарських судів. З урахуванням яких даних повинна проводитися виплата частини майна товариства його учаснику у зв'язку з виходом?

11. Господарський суд відмовив у задоволенні позову акціонерного товариства. Позивач просив суд припинити дії, що порушують право та створюють загрозу його порушення, а саме: визнати незаконним скликання загальних зборів акціонерів акціонером У. Акціонерне товариство обґрунтовувало свої вимоги відсутністю в акціонера У. достатньої кількості голосів для того, щоб згідно із законом, набути право на скликання зборів акціонерів з ініціативи самого акціонера. Мотивуючи відмову у задоволенні позову господарський суд вказав на таке: - припинення дії, яка порушує право, як спосіб захисту, полягає у припиненні триваючого цивільного правопорушення, яке продовжує тривати і впливати на суб'єктивні права, свободи та законні інтереси особи; - вимога позивача про визнання незаконним скликання загальних зборів не є тотожною вищевказаному способу захисту, фактично є вимогою про визнання незаконними дій акціонера; проте такого способу захисту прав норми Цивільного і Господарського кодексів України або іншого законодавства, не містять; - предмет заявленого позову не є законним способом захисту прав. Перелічіть відомі вам способи захисту корпоративних прав. Чи належить до способів захисту корпоративних прав вимога, зазначена у позовній заяві?

Перелік додаткової рекомендованої літератури:

1. Бабецька І.Я. Класифікація переважних прав у корпоративних правовідносинах. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. вип. 63/85. С. 562-567
2. О. Бігняк. Захист корпоративних прав: співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту», «засоби захисту» (сучасні погляди та концепції). URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2013/07.pdf
3. Боднар В. В. Поняття та юридична природа переважних прав. *Університетські наукові записки*. - 2011. - № 4. - С. 119-125
4. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти):. Монографія / За заг. ред. В.В.Луця. – Тернопіль, Підручники і посібники, 2007. – 320с.

5. Корпоративне право України: підручник / В.В.Луць, В.А.Васильєва, О.Р.Кібенко, І.В.Спасибо-Фатєєва (та ін.), за заг. ред. В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384с.
6. Корпоративне право Австрії і України: монографія / Васильєва В.А., Ковалишин О.Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В.А.Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2015. – 250 с.
7. Корпоративне право Польщі та України: монографія / Васильєва В.А [та ін.]; за ред. проф. В.А.Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 377 с.
8. Корпоративне управління: Монографія / І.Спасибо-Фатєєва, О.Кібенко, В.Борисова; За ред. проф. І.Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007.
9. Косенчук В. Переважні права в корпоративних правовідносинах // Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика / МОН України; НПУ ім. Драгоманова; Ін-т політології та ін. – Київ, 2008. – № 10 (76). – С. 94-99.
10. Костова Н.І. Неюрисдикційний захист прав засновників акціонерного товариства.URL:dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8172/Chasopys%2068-71.pdf.pdf?.
11. Луць В.В. Захист інтересів акціонерів при укладенні товариством значних правочинів (договорів). Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року.URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
12. Майданик Н.І. Право переважної купівлі-продажу акцій як секундарне право . Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року. URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
13. Саракун І.Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект). – Монографія. – Київ, 2009 р.
14. Сліпенчук Н.А. Способи захисту корпоративних прав // Дис. к.ю.н. 12.00.03. – Київ, 2014 р.
15. Спасибо-Фатєєва І. Шляхи розв’язання проблем охорони та захисту корпоративних прав.URL: dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5662/1/Spasibo_Fateeva_150.pdf

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Загальна характеристика переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Методичні рекомендації: відповідно до ч. 3 ст. 167 ГКУ, корпоративними правовідносинами є відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. Корпоративні правовідносини, як і будь-які інші правовідносини, мають свою структуру, що включає суб'єктів, об'єкти, зміст, а також підстави виникнення таких відносин. Об'єктом корпоративних правовідносин слід визнати певні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у такі правовідносини. Досліджуючи зміст корпоративних правовідносин, варто визначити поняття «корпоративних прав» та їх класифікацію. В межах майнових корпоративних прав особливу роль відіграють переважні права. Ці права можуть бути передбачені як самим законодавцем, так і на локальному рівні. Ці права можуть бути різними в залежності від моменту їх виникнення (під час діяльності юридичної особи та після припинення її діяльності), в залежності від суб'єкта здійснення (можуть належати фізичній особі, самому товариству чи державі), в залежності від організаційно-правової форми юридичної особи, в залежності від строку їх здійснення (встановлені на визначений чи невизначений строк), тощо. Аналізуючи національне законодавство можна виокремити деякі переважні права, а саме: - переважне право учасника товариства на купівлю частки у статутному (складеному) капіталі товариства; - переважне право акціонерів на придбання акцій додаткового випуску; - переважне право акціонерів приватного акціонерного товариства на придбання акцій, що продаються іншими акціонерами товариства; - переважне право власника привілейованих акцій, стосовно власників простих акцій, на отримання частини прибутку у вигляді дивідендів та на отримання частини майна АТ у разі його ліквідації; - переважне право членів виробничого кооперативу на купівлю паю; - переважне право асоційованого члена кооперативу, при ліквідації кооперативу, на одержання паю; - переважне право вкладників командитного товариства, при його ліквідації, перед повними учасниками на одержання вкладів. При вивченні даної тематики варто звернути увагу на особливості виникнення та реалізації переважних прав у корпоративних відносинах.

Завдання:

1. Скласти порівняльну таблицю нормативних визначень «корпоративних прав», закріплених у Господарському кодексі, Податковому кодексі та Законі України «Про акціонерні товариства».
2. Проаналізувати ППВГСУ «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» від 25.02.2016 року № 4.
3. Підготувати зразок договору купівлі-продажу частки корпоративних прав ТОВ.
4. У формі таблиці розкрийте класифікацію за усіма критеріями переважних прав у корпоративних відносинах

Питання для самоконтролю:

- 1) Визначте особливості становлення корпоративних правовідносин.
- 2) Що таке корпоративні правовідносини?
- 3) В чому полягають особливості правового регулювання корпоративних правовідносин?
- 4) Що таке корпоративні права? Назвіть деякі з них.
- 5) Назвіть загальнотеоретичні підходи до розуміння поняття «переважні права».
- 6) У чому полягають особливості переважних прав у корпоративних правовідносинах? Наведіть приклади декількох.
- 7) Що виступає підставами виникнення переважних прав у корпоративних правовідносинах?
- 8) Назвіть основні критерії поділу переважних прав у корпоративних правовідносинах?
- 9) Що таке корпоративний інтерес?

Перелік рекомендованої літератури:

16. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
18. Закон України від 19.09.91 р. «Про господарські товариства» № 1576-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
19. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
20. Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» 25.02.2016 № 4 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16>
21. Бабецька І.Я. Класифікація переважних прав у корпоративних правовідносинах. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. вип. 63/85. С. 562-567
22. Барбара В.П. Цивільно-правова природа корпоративних правовідносин в Україні: проблемні питання // Вісник Національної академії правових наук України : збірник наукових праць. 2017. № 4 (91). С. 102-114
23. Боднар В. В. Поняття та юридична природа переважних прав. *Університетські наукові записки*. - 2011. - № 4. - С. 119-125
24. Колосов Р. Поняття та зміст корпоративних правовідносин: теоретико- правовий аспект // *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №8. С. 35-38
25. Косенчук В. Переважні права в корпоративних правовідносинах // *Юридичний журнал : аналітичні матеріали, коментарі, судова практика*. 2008. № 10 (76). С. 94-99.
26. Кравченко С.С. Юридична природа корпоративних прав : монографія / Кравченко С.С. ; НАН України ; Київський ун-т права. – Київ : Вид-во Європейського університету, 2010. – 180 с.

27. Майданик Н.І. Право переважної купівлі-продажу акцій як секундарне право . Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року. URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
28. Романович С.М. Переважне право купівлі частки корпоративних прав за цивільним правом України Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року. URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
29. Шуба Б.В. Корпоративні правовідносини як особливий вид господарських правовідносин//Форум права.2013.№2.С.618-622

Тема 2. Здійснення переважних прав у корпоративних правовідносинах за законодавством України

Методичні рекомендації: переважне право розуміється як право на придбання певних видів благ та реалізується шляхом укладення сторонами договору чи при наявності певних обставин з пред'явленням права вимоги на укладення договору. Даним правом укладення договору наділяється особа, в якій за законом передбачено конкретне переважне право. Особливістю більшості переважних прав (наприклад, переважне право учасники товариства з обмеженою відповідальністю на придбання частки (її частини) учасника, який її відступив) є те, що умови договору визначаються виключно «зобов'язаною» особою шляхом доведення до відома їх змісту особі, що має переважне право. Вивчення даної тематики пов'язане із необхідністю аналізу положень Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про акціонерні товариства» особливостей здійснення та реалізації переважних прав учасників господарських товариств. На підставі положень Закону України «Про акціонерні товариства» визначити усі переважні права акціонерів, дослідити особливості та порядок реалізації цих прав. Важливо також з'ясувати особливості реалізації переважних прав учасників ТОВ, вкладників командитного товариства, членів кооперативу. На підставі аналізу судової практики, положень ЦК та Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про акціонерні товариства» окреслити недоліки та перспективи удосконалення законодавства.

Завдання:

1. Дайте аргументовану відповідь на наступні практичні ситуації:
 - Чи потрібно залучати всіх учасників приватного акціонерного товариства під час розгляду справи за позовом акціонера про переведення

на акціонера чи іншу особу прав та обов'язків покупця акцій у зв'язку з наявністю переважного права на придбання акцій?

➤ Чи діє переважне право акціонерів (учасників) під час примусової реалізації акцій, частки?

2. Окреслити процедуру виходу акціонера із складу приватного акціонерного товариства.

Питання для самоконтролю:

- 1) Що таке переважне право?
- 2) Назвіть корпоративні права учасників акціонерного товариства.
- 3) Що таке принцип «пропорційності» при реалізації переважних прав?
- 4) За яких умов можуть виникати переважні права акціонерів?
- 5) В межах якого строку реалізується переважне право акціонерів?
- 6) Визначіть порядок реалізації переважного права акціонерів на придбання акцій додаткового випуску.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
3. Закон України від 19.09.91 р. «Про господарські товариства» № 1576-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263.
6. Закон України від 23.02.2006р. «Про цінні папери та фондовий ринок» №3480-IV // Голос України від 14.04.2006 р. - №69.
7. Закон України від 6.07.2012 р. «Про депозитарну систему України» URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
8. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
9. Боднар В. Переважні права в акціонерному товаристві та способи їх захисту. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. вип. 89. С. 95-99
10. Бурдак Т.І. Юридична природа корпоративних прав та корпоративних відносин в акціонерних товариствах // *Часопис Київського університету права : український науково-теоретичний часопис*. 2011. № 3. С. 169-173
11. Долинська О.В. Юридична природа корпоративних прав учасників господарських товариств // *Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права : часопис*. 2008. Вип. 4. С. 190-194

12. Корпоративне право України: підручник / В.В.Луць, В.А.Васильєва, О.Р.Кібенко, І.В.Спасибо-Фатєєва (та ін.), за заг. ред. В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384с.
13. Корпоративне право Австрії і України: монографія / Васильєва В.А., Ковалишин О.Р., Вікторія Робертсон [та ін.]; за ред. проф. В.А.Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2015. – 250 с.
14. Корпоративне право Польщі та України: монографія / Васильєва В.А [та ін.]; за ред. проф. В.А.Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 377 с.
15. Кравчук В.М. Проблеми реалізації та захисту переважного права придбання акцій за Законом України "Про акціонерні товариства" // Вісник господарського судочинства : офіційний друкований орган Вищого господарського суду України. 2009. № 6. С. 100-108
16. Оприско М. Здійснення переважного права на придбання акцій приватного акціонерного товариства // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал . 2012. № 9 (201). С. 38-41
17. Радіонов С. Переважне право на купівлю частки в ТОВ: актуальна практика та проблеми застосування // Юридична газета. 2018. 17 квітня (№ 16). С. 14-15
18. Саракун І.Б. Здійснення корпоративних прав учасниками (засновниками) господарських товариств (цивільно-правовий аспект). – Монографія. – Київ, 2009 р.
19. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти):. Монографія / За заг. ред. В.В.Луця. – Тернопіль, Підручники і посібники, 2007. – 320с.
20. Корпоративне управління: Монографія / І.Спасибо-Фатєєва, О.Кібенко, В.Борисова; За ред. проф. І.Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2007.
21. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції): Монографія. – Харків: Право, 2006. – 544с.
22. Кравчук В.М. Корпоративне право. – К.: Істина, 2005.
23. Здійснення переважних прав у корпоративних правовідносинах // І.Я. Бабецька, дис. к.ю.н. 12.00.03. – Київ, 2014 р.

Тема 3. Право на захист переважних прав у корпоративних правовідносинах

Методичні рекомендації: закріплення переважних прав на вчинення тих або інших правочинів в актах цивільного законодавства, рідко супроводжується встановленням певних способів захисту, хоча право особи на захист своїх прав і охоронюваних законом інтересів є однією з найважливіших гарантій здійснення суб'єктивних цивільних прав. Зметою усунення перешкод у здійсненні корпоративних прав виникає можливість реалізації права на захист. Суб'єктивне право на захист переважного права можна визначити як юридично закріплену можливість управненої особи як носія переважного права використати заходи правоохоронного характеру з метою відновлення порушеного права. Традиційно виокремлюють науковці юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту корпоративних прав. *Юрисдикційна форма* захисту передбачає можливість захисту прав у судовому (шляхом звернення до суду)чи адміністративному порядку (звернення до уповноважених державних органів, посадових осіб). До *неюрисдикційної форми* захисту

включають, зокрема, *самозахист*, який передбачає можливість застосування особою різних способів, засобів, заходів захисту, зокрема заходів оперативного впливу. Пунктом 1 ч.1 ст.116 ЦК передбачено право учасника господарського товариства брати участь в управлінні товариством. Саме це право, серед іншого, надає учаснику можливість шляхом голосування брати участь у прийнятті рішення загальних зборів учасників, а також оскаржувати прийняте рішення. Крім того, визнання недійсними рішення загальних зборів учасників господарського товариства є одним із способів захисту корпоративних прав, передбачених законодавством

Завдання:

1. Проаналізуйте судову практику у справах про захист прав акціонерів та можливі способи захисту таких прав.

2. **Задача1.** На розгляд господарського суду надійшла позовна заява учасника товариства з обмеженою відповідальністю, частка якого перевищує 20 відсотків, про зобов'язання товариства до скликання загальних зборів з метою затвердження фінансових звітів за попередні роки та виплату дивідендів. Учасник Б. наголошував на тому, що йому та іншим учасникам уже кілька років поспіль не виплачуються дивіденди, оскільки товариство не проводить загальних зборів, і в зв'язку з цим, не приймає необхідні рішення для виплати дивідендів. У письмовому відзиві на позовну заяву товариство повідомило, що вирішення питання про виплату дивідендів належить до виключної компетенції вищого органу управління товариства з обмеженою відповідальністю. Суд не має права втручатися у внутрішню господарську діяльність товариства. Право на одержання дивідендів має умовний характер, а тому може бути реалізовано учасниками товариства лише за умови прийняття відповідних рішень зборами учасників.

Розкрийте зміст права учасника товариства з обмеженою відповідальністю на отримання дивідендів. Чи може учасник захистити своє право на отримання дивідендів у судовому порядку? Чи підлягає задоволенню вимога учасника Б. Вирішіть задачу.

Задача 2. Будучи акціонером товариства П., товариство з обмеженою відповідальністю В. звернулося до господарського суду із позовом про визнання недійсним договору, укладеного між акціонерними товариством П. та його контрагентом - акціонерним товариством Д. Місцевий господарський суд відмовив у задоволенні позову на тій підставі, що законодавством не передбачено право акціонера звертатись до суду за захистом прав акціонерного товариства, крім випадків, коли він уповноважений на це відповідним акціонерним товариством, або якщо таке право надається йому статутом товариства. Акціонер може захищати лише свої безпосередні права чи охоронювані законом інтереси у випадку їх порушення, оспорування чи невизнання самим акціонерним товариством, учасником якого він є, органами чи іншими акціонерами цього товариства. Таким чином, у вирішенні спорів за позовом акціонера про захист прав акціонерного товариства, в тому числі про визнання недійсними правочинів, вчинених товариством, слід виходити з того чи уповноважений акціонер на представництво інтересів акціонерного

товариства. Відсутність таких повноважень є підставою для відмови у задоволенні позову. Оскарживши рішення місцевого господарського суду до апеляційного господарського суду, позивач наголошував на тому, що договір, укладений акціонерним товариством з іншим суб'єктом господарювання регулює не лише відносини між ними, але й впливає на права та обов'язки всіх акціонерів, реалізацію інтересів яких він здійснює.

Дайте правовий аналіз доводам позивача та місцевого господарського суду. Чи передбачена законодавством України можливість учасника товариства звертатися за захистом прав самого товариства?

3. Проаналізуйте статтю Лукач І.В. «Загальна характеристика способів захисту корпоративних прав». *Юридичний науковий електронний журнал*.2016.№4.С68-70

Питання для самоконтролю:

1. Що таке форма захисту корпоративних прав?
2. Розкрийте сутність судової форми захисту корпоративних прав.
3. Чи можна захистити переважне корпоративне право у адміністративному порядку?
4. Чи допускається самозахист переважних корпоративних прав?
5. Назвіть органів (посадових осіб), які здійснюють юрисдикційну форму захисту переважних прав.
6. У яких випадках можливий захист корпоративних прав загальними зборами.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
3. Закон України від 19.09.91 р. «Про господарські товариства» № 1576-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
5. Боднар В. Деякі проблеми застосування способів захисту переважних прав. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: серія юридичні науки. 2012. вип. 90. С. 92-96
6. Боднар В. Переважні права в акціонерному товаристві та способи їх захисту // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. Вип. 89–С. 95-99.
7. Боднар В. Питання здійснення права на захист переважних прав // Юридична Україна : правовий часопис. 2011. № 7 (103). С. 13-17
8. Гелич А. О., Бокоч І. М. Особливості самозахисту у корпоративних правовідносинах. URL: er.nau.edu.ua/.../Гелич%20А.О.%20Бокоч%20І.М.%20ОСОБЛИВОСТІ%20СА
...
9. Корпоративне право України: підручник / В.В.Луць, В.А.Васильєва, О.Р.Кібенко, І.В.Спасибо-Фатєєва (та ін.), за заг. ред. В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384с.

10. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти):. Монографія / За заг. ред. В.В.Луця. – Тернопіль, Підручники і посібники, 2007. – 320с.
11. Спасибо-Фатєєва І. Шляхи розв'язання проблем охорони та захисту корпоративних прав.URL: dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5662/1/Spasibo_Fateeva_150.pdf
12. Костова Н.І. Неюрисдикційний захист прав засновників акціонерного товариства.URL:dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8172/Chasopys%2068-71.pdf.pdf?.
13. Лукач І.В. «Загальна характеристика способів захисту корпоративних прав». *Юридичний науковий електронний журнал*.2016.№4.С68-70
14. Цікало В.І. Переважне право на придбання акцій, що пропонуються до відчуження акціонером: здійснення та захист // Сьомі юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 26 трав. 2017 р. / Юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є.В. Васьковського. – Одеса : Астропринт, 2017. С. 38-42.

Тема 4. Способи захисту переважних прав у корпоративних правовідносинах.

Методичні рекомендації: У науковій літературі зазначається, що способи захисту — це законодавчо закріплені заходи, за допомогою яких створюється можливість для поновлення порушеного права, припинення та попередження його порушення. Такий захист являє собою співвідношення конкретних способів, засобів та форм з цілеспрямованими діями суб'єкта корпоративних правовідносин, права якого порушено. Загальна система способів захисту цивільних прав та інтересів, у тому числі прав учасників корпоративних правовідносин, визначена у ст. 16 ЦК. Ці способи захисту є основними та універсальними для багатьох інститутів цивільного права і, крім того, найбільш застосовуваними в судовій практиці. Зокрема, ст. 16 ЦК зазначає такі способи захисту прав та інтересів, у разі порушення яких учасник корпоративних правовідносин може звернутися до суду з позовом про: а) визнання права; б) визнання правочину недійсним; в) припинення дії, яка порушує право; г) відновлення становища, яке існувало до порушення; д) примусове виконання обов'язку в натурі; є) зміну правовідношення; є) припинення правовідношення; ж) відшкодування збитків та моральної (немайнової) шкоди; з) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади тощо. Необхідно ознайомитися із спеціальні способи захисту переважних прав учасників товариств передбаченими у Законах України «Про господарські товариства» та «Про акціонерні товариства».

Завдання:

1. Проаналізувати статтю Сліпенчук Н.А.«Проблемні питання щодо визнання недійсними рішень загальних зборів учасників товариства».URL:<https://if.arbitr.gov.ua/sud5010/pres-centr/publications/393748/>

2. Скласти порівняльну таблицю співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту» корпоративних прав.
3. Проаналізувати статтю Нецької Л.С. «Про охорону корпоративних прав держави» *Проблеми охорони прав суб'єктів корпоративних правовідносин Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, 2012. С.113-116

Питання для самоконтролю:

- 1) Що таке спосіб захисту цивільних прав?
- 2) Якими нормативними актами визначаються спеціальні способи захисту?
- 3) Хто виступає суб'єктами захисту про визнання переважного права?
- 4) Що таке самозахист? Як він проявляється при захисті переважних прав у корпоративних правовідносинах?
- 5) Окресліть порядок визнання недійсними рішень загальних зборів учасників товариства.
- 6) У чому полягає визнання переважного права?
- 7) Чи допускається можливість відшкодування моральної шкоди у корпоративних правовідносинах?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
3. Закон України від 19.09.91 р. «Про господарські товариства» № 1576-XII URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
5. Бабецька І.М. Здійснення та захист переважних прав в корпоративних правовідносинах // Дис.На здоб. Наук. ступ. К.ю.н. 12.00.03 – Київ. - 2013 – 218 с.
6. Бігняк О.Захист корпоративних прав: співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту», «засоби захисту» (сучасні погляди та концепції). URL:http://yurvisnyk.in.ua/v2_2013/07.pdf
7. Богуш М. Поняття та класифікація правових форм і способів захисту суб'єктивних корпоративних прав та інтересів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка .2017.С.80-87
8. Богуш М.К. Альтернативна форма захисту суб'єктивних корпоративних прав та інтересів учасників корпоративних відносин // Юридична Україна : щомісячний науковий журнал. 2017. –№ 11/12 (179 /180). С. 38-47.
9. Здійснення та захист корпоративних прав в Україні (цивільно-правові аспекти):. Монографія / За заг. ред. В.В.Луця. – Тернопіль, Підручники і посібники, 2007. – 320с.
10. Дякович М. Нотаріальний захист та охорона корпоративних прав засновників (учасників) товариства з обмеженою відповідальністю: цивільно-правові аспекти // ПравоУкраїни : юридичний журнал. 2016. № 12. С. 106-111.

11. Кологойда О. Способи захисту права акціонера на отримання дивідендів в Україні // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка .Юридичні науки 2016. вип. 1 (102).С. 58-63.
12. Корпоративне право України: підручник / В.В.Луць, В.А.Васильєва, О.Р.Кібенко, І.В.Спасибо-Фатєєва (та ін.), за заг. ред. В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384с.
13. Кот О. Спеціальні способи захисту суб'єктивних цивільних прав // Право України : юридичний журнал : науково-практичне фахове видання.2017. № 1. С. 91-100
14. Луць В.В. Захист інтересів акціонерів при укладенні товариством значних правочинів (договорів). Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року.URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
15. Сліпенчук Н.А. Способи захисту корпоративних прав // Дис. к.ю.н. 12.00.03. – Київ, 2014 р.
16. Спасибо-Фатєєва І. Шляхи розв'язання проблем охорони та захисту корпоративних прав.URL: dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5662/1/Spasibo_Fateeva_150.pdf
17. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Деякі проблеми теорії правовідносин, що виникають при захисті корпоративних прав.Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року. URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>
18. Шевченко Н.І. Судовий захист прав кредиторів та учасників (акціонерів) при реорганізації господарських товариств.Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-ій річниці створення Лабораторії з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України 23-24 вересня 2011 року. URL: <http://lib.pu.if.ua/files/konferensions/Проблеми%202012.pdf>